

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2011 m. gruodžio 6 d.*

Byloje C-329/11

dėl *Cour d'appel de Paris* (Prancūzija) 2011 m. birželio 29 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2011 m. liepos 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Aleksandr Achughbalian

prieš

Marnos slėnio (Val-de-Marne) prefektą

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, J. Malenovský, U. Lohmus ir M. Safjan, teisėjai A. Borg Barthet, M. Ilešič (pranešėjas), A. Arabadjiev, C. Toader ir J.-J. Kasel,

generalinis advokatas J. Mazák,
posėdžio sekretorė R. Šereš, administratorė,

* Proceso kalba: prancūzų.

atsižvelgęs į 2011 m. rugsėjo 30 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartį, kuria nuspręsta nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal pagreitintą procedūrą, remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23a straipsnio ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 104a straipsnio pirma pastraipa,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2011 m. spalio 25 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- A. Achughbabian, atstovaujamo advokatų C. Papazian ir P. Spinosi,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos E. Belliard, G. de Bergues ir B. Beaupère-Manokha,
- Danijos vyriausybės, atstovaujamos C. Vang,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir N. Graf Vitzthum,
- Estijos vyriausybės, atstovaujamos M. Linntam,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. Condou Durande,

susipažinęs su generalinio advokato nuomone,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, p. 98) aiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp A. Achughbabian ir Marnos slėnio (Val-de-Marne) prefekto dėl neteisėto A. Achughbabian buvimo Prancūzijos teritorijoje.

Teisinis pagrindas

Direktyva 2008/115

- 3 Direktyvos 2008/115 4, 5 ir 17 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(4) Turi būti nustatytos aiškos, suprantamos ir teisingos taisyklės siekiant sukurti efektyvią grąžinimo politiką kaip privalomą gerai veikiančios migracijos politikos elementą.

- (5) Šia direktyva turėtų būti nustatytos horizontalaus pobūdžio taisyklės, taikomos visiems trečiųjų šalių piliečiams, kurie neatitinka ar nebeatitinka atvykimo į valstybę narę, buvimo arba gyvenimo joje sąlygų.

<...>

- (17) Nepažeidžiant teisėsaugos institucijų vykdomo pirminio sulaikymo, kuris reglamentuojamas nacionalinės teisės aktais, sulaikymas paprastai turėtų būti vykdomas specialiuose sulaikymo centruose.“

4 Direktyvos 2008/115 1 straipsnyje „Objektas“ nustatyta:

„Šia direktyva nustatomi bendri standartai ir tvarka, taikomi valstybėse narėse, grąžinant neteisėtai esančius trečiųjų šalių piliečius, remiantis pagrindinėmis teisėmis kaip Bendrijos ir tarptautinės teisės bendraisiais principais, įskaitant pabėgėlių apsaugos ir žmogaus teisių reikalavimus.“

5 Direktyvos 2008/115 2 straipsnyje „Taikymo sritis“ nustatyta:

„1. Ši direktyva taikoma trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje.

2. Valstybės narės gali nuspręsti netaikyti šios direktyvos trečiųjų šalių piliečiams:

- a) kuriems atsisakyta leisti atvykti <...> arba kuriuos kompetentingos institucijos su-
laikė ar suėmė dėl neteisėto valstybės narės išorės sienos kirtimo sausuma, jūra ar
oru <...>;
- b) kurie grąžinami pagal nacionalinę teisę vykdant baudžiamosios teisės sankciją
arba tai yra baudžiamosios teisės sankcijos taikymo pasekmė, arba kuriems taiko-
mos ekstradicijos procedūros.

<...>“

6 Direktyvos 2008/115 3 straipsnyje „Sąvokų apibrėžtys“ nustatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamos šios sąvokų apibrėžtys:

<...>

- 2) „Neteisėtas buvimas“ – trečiosios šalies piliečio, kuris, neatitinka arba nebeati-
tinka <...> atvykimo sąlygų ar kitų atvykimo, buvimo ar gyvenimo toje valstybėje
narėje sąlygų, buvimas valstybės narės teritorijoje;

3) „Grąžinimas“ – trečiosios šalies piliečio grįžimo procesas – savanoriškai vykdant prievolę grįžti arba priverstinai – į

— asmens kilmės šalį, arba

— tranzito šalį pagal Bendrijos ar dvišalius readmisijos susitarimus ar kitas nuostatas, arba

— kitą trečiąją šalį, į kurią atitinkamas trečiosios šalies pilietis savanoriškai nusprendžia grįžti ir į kurią jis būtų priimtas;

4) „Sprendimas grąžinti“ – administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, kuriuo konstatuojama arba paskelbiama, kad trečiosios šalies piliečio buvimas yra neteisėtas, ir nustatoma ar nurodoma prievolė grįžti;

5) „Išsiuntimas“ – priverstinis prievolės grįžti įvykdymas, tai yra fizinis išvežimas iš valstybės narės;

<...>“

7 Direktyvos 2008/115 6–9 straipsniuose nustatyta:

„6 straipsnis

Sprendimas grąžinti

1. Valstybės narės priima sprendimą grąžinti kiekvieno trečiosios šalies piliečio, neteisėtai esančio jų teritorijoje, atžvilgiu, nepažeisdamos 2–5 dalyse nurodytų išimčių.

2. Reikalaujama, kad neteisėtai valstybės narės teritorijoje esantys trečiosios šalies piliečiai, kurie turi kitos valstybės narės išduotą galiojantį leidimą gyventi ar kitą teisę joje būti suteikiantį leidimą, nedelsdami vyktų į tos kitos valstybės narės teritoriją.
<...>

3. Valstybės narės gali nepriimti sprendimo grąžinti jų teritorijoje neteisėtai esantį trečiosios šalies pilietį, jei atitinkamą trečiosios šalies pilietį priima atgal kita valstybė narė <...>

4. Valstybės narės, atsižvelgdamos į asmenines, humanitares ar kitas priežastis, bet kuriuo metu gali suteikti atskirą leidimą gyventi ar kitokį leidimą, suteikiantį teisę pasilikti neteisėtai jų teritorijoje esančiam trečiosios šalies piliečiui. Tokiu atveju sprendimas grąžinti nepriimamas. <...>

5. Jei yra pradėta procedūra valstybės narės teritorijoje neteisėtai esančiam trečiosios šalies piliečiui siekiant pratęsti leidimą gyventi ar kitokį leidimą, suteikiantį teisę pasilikti, ta valstybė narė <...> apsvarsto galimybę nepriimti sprendimo grąžinti, kol bus baigta pradėta procedūra.

<...>

7 straipsnis

Savanoriškas išvykimas

1. Sprendime grąžinti numatomas atitinkamas laikotarpis savanoriškai išvykti, trunkantis nuo septynių iki trisdešimties dienų, nepažeidžiant 2 ir 4 dalyse nurodytų išimčių. <...>

<...>

2. Valstybės narės atitinkamam laikotarpiui prireikus pratęsia savanoriško išvykimo laikotarpį, kiekvienu atveju atsižvelgdamos į atskiro atvejo konkrečias aplinkybes, pavyzdžiui, buvimo trukmę, ar yra mokyklą lankančių vaikų ir ar esama kitų šeimos bei socialinių ryšių.

3. Savanoriško išvykimo laikotarpiu, siekiant užkirsti kelią asmeniui pasislėpti, gali būti numatytos tam tikros prievolės, pavyzdžiui, prievolė reguliariai registruotis institucijose, atitinkamas piniginis užstatas, dokumentų paėmimas ar prievolė neišvykti iš tam tikros vietos.

4. Jeigu esama pasislėpimo pavojaus, arba jei prašymas dėl teisėto buvimo buvo atmestas, kaip akivaizdžiai nepagrįstas ar melagingas, arba jei suinteresuotas asmuo kelia pavojų viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar nacionaliniam saugumui, valstybės narės gali nesuteikti laikotarpio savanoriškai išvykti arba gali suteikti trumpesnę nei septynių dienų laikotarpį.

8 straipsnis

Išsiuntimas

1. Valstybės narės imasi visų būtinų priemonių, kad įvykdytų sprendimą grąžinti, jei nebuvo suteiktas laikotarpis savanoriškai išvykti pagal 7 straipsnio 4 dalį arba jei nebuvo laikomasi įpareigojimo grįžti per savanoriško išvykimo laikotarpį, numatytą pagal 7 straipsnį.

<...>

4. Jei valstybės narės (kraštutiniu atveju) taiko priverstines priemones siekdamos išsiųsti trečiosios šalies pilietį, kuris priešinasį išsiuntimui, tokios priemonės turi būti proporcingos ir be nepagrįstos prievartos. Šios priemonės įgyvendinamos kaip numatyta nacionalinės teisės aktuose nepažeidžiant atitinkamo trečiosios šalies piliečio pagrindinių teisių, gerbiant jo orumą ir fizinį neliečiamumą.

<...>

9 straipsnis

Išsiuntimo atidėjimas

1. Valstybės narės atideda išsiuntimą:

- a) tuo atveju, jei jis pažeistų negrąžinimo principą, arba
- b) tol, kol nesuteikiamas sustabdymas [kol sustabdytas jo vykdymas apskundus sprendimą grąžinti].

2. Valstybės narės atitinkamam laikotarpiui gali atidėti išsiuntimą, kiekvienu atveju atsižvelgdamos į atskiro atvejo konkrečias aplinkybes. Valstybės narės atsižvelgia visų pirma į:

- a) trečiosios šalies piliečio fizinę ar psichinę būklę;
- b) technines priežastis, pavyzdžiui, transporto pajėgumų trūkumą ar išsiuntimo neįvykdymą dėl kliūčių, susijusių su asmens tapatybės nustatymu.

3. Atidėjus išsiuntimą, kaip numatyta 1 ir 2 dalyse, atitinkamam trečiosios šalies piliečiui gali būti nustatytos 7 straipsnio 3 dalyje numatytos prievolės.“

8 Direktyvos 2008/115 15 ir 16 straipsniai suformuluoti taip:

„15 straipsnis

Sulaikymas

1. Valstybės narės gali sulaikyti trečiosios šalies pilietį, kuriam taikoma grąžinimo tvarka tik tam, kad parengtų grąžinimą ir (arba) įvykdytų išsiuntimo procesą (nebent konkrečiu atveju gali būti veiksmingai taikomos kitos pakankamos, tačiau švelnesnės priverstinės priemonės), visų pirma, kai:

- a) esama pasislėpimo pavojaus, arba
- b) atitinkamas trečiosios šalies pilietis vengia pasirengimo grąžinimui ar išsiuntimo proceso, arba jiems trukdo.

Sulaikymas turi trukti kuo trumpiau ir būti taikomas tik tol, kol tinkamai vykdomas pasiruošimas išsiuntimui.

<...>

4. Paaiškėjus, kad dėl teisinių ar kitokių priežasčių nebėra pagrįstos tikimybės išsiųsti arba 1 dalyje nustatytų aplinkybių nebesama, sulaikymas tampa nebepateisinamas ir atitinkamas asmuo nedelsiant paleidžiamas.

5. Sulaikymas trunka tol, kol tenkinamos 1 dalyje nustatytos sąlygos ir jis yra būtinas siekiant užtikrinti sėkmingą išsiuntimą. Kiekviena valstybė narė nustato sulaikymo laikotarpio ribą, kuri negali viršyti šešių mėnesių.

6. Valstybės narės negali pratęsti 5 dalyje nurodyto laikotarpio, tačiau laikydamosi nacionalinės teisės gali pratęsti ribotam laikotarpiui, nevirsijančiam dar dvylikos mėnesių, tais atvejais, kai tikėtina, jog nepaisant visų jų pagrįstų pastangų, išsiuntimo procedūra užtruks ilgiau dėl to, kad:

- a) suinteresuotasis trečiosios šalies pilietis nepakankamai bendradarbiauja, arba
- b) vėluojama gauti reikiamus dokumentus iš trečiųjų šalių.

16 straipsnis

Sulaikymo sąlygos

1. Sulaikymas paprastai vykdomas specialiuose sulaikymo centruose. Jeigu valstybė narė neturi galimybių apgyvendinti tokius asmenis specialiaame sulaikymo centre ir turi naudotis įkalinimo įstaigų patalpomis, sulaikyti trečiosios šalies piliečiai atskiriami nuo kalinių.

<...>“

- 9 Pagal Direktyvos 2008/115 20 straipsnį valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini šiai direktyvai įgyvendinti ne vėliau kaip iki 2010 m. gruodžio 24 dienos.

Nacionalinės teisės aktai

Prancūzijos užsieniečių atvykimo, apsigyvenimo ir prieglobsčio teisės kodeksas

- 10 Pagal Prancūzijos užsieniečių atvykimo, apsigyvenimo ir prieglobsčio teisės kodekso (toliau – *Ceseda*) L. 211-1 straipsnį „įvažiuodamas į Prancūziją kiekvienas užsienietis su savimi privalo turėti <...> dokumentus ir visas, kurie privalomi pagal galiojančius tarptautinius susitarimus ir reglamentus <...>“.
- 11 Pagal šio kodekso L. 311-1 straipsnį „<...> kiekvienas užsienietis, vyresnis nei aštuoniolikos metų, norintis pasilikti Prancūzijoje, pasibaigus trijų mėnesių laikotarpiui nuo jo atvykimo į šalį turi turėti leidimą gyventi šalyje“.
- 12 *Ceseda* redakcijos, galiojusios klostantis pagrindinės bylos aplinkybėms, L. 551-1 straipsnis buvo suformuluotas taip:

„Užsieniečių galima laikyti ne įkalinimo įstaigoms priklausančiose patalpose, jei jis:

<...>

- 3) nepaisant to, kad dėl jo mažiau nei prieš metus buvo priimtas įsakymas deportuoti <...> arba jis turi būti deportuojamas įgyvendinant <...> baudžiamajame kodekse nustatytą draudimą pasilikti Prancūzijos teritorijoje, negali nedelsdamas išvykti iš Prancūzijos teritorijos; arba

<...>

- 6) nepaisant jam mažiau nei prieš metus nustatytos pareigos išvykti iš Prancūzijos teritorijos, <...> dėl kurios vieno mėnesio terminas savanoriškai išvykti iš šalies pasibaigė, negali nedelsdamas išvykti iš šios šalies teritorijos.“

- ¹³ *Ceseda* redakcijos, galiojusios klostantis bylos faktinėms aplinkybėms, L. 552-1 straipsnio pirmame sakinyje buvo numatyta: „Praėjus 48 valandų terminui nuo sprendimo laikinai sulaikyti priėmimo, kreipiamasi į laisvių ir sulaikymo teisėją (*juge des libertés et de la détention*) dėl termino pratęsimo.“

- ¹⁴ *Ceseda* L. 621-1 straipsnyje nustatyta:

„Užsienietis, kuris atvyko į Prancūziją arba joje gyveno nesilaikydamas L. 211-1 ir L. 311-1 straipsnių nuostatų ar kuris lieka Prancūzijoje ilgiau nei leidžiama jo vizoje, baudžiamas vienerių metų laisvės atėmimo bausme ir 3750 EUR bauda.

Be to, nuteistam užsieniečiui teismas gali ne ilgesniam kaip trejų metų laikotarpiui uždrausti atvykti ar gyventi Prancūzijoje. Draudimas gyventi valstybės teritorijoje automatiškai apima nuteistojo deportavimą, tam tikrais atvejais atlikus laisvės atėmimo bausmę.“

- 15 Kai kurios iš šių *Ceseda* nuostatų buvo iš dalies pakeistos 2011 m. birželio 16 d. Įstatymu Nr. 2011-672 dėl imigracijos, integracijos ir pilietybės (*Loi n° 2011-672 du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité*, JORF, 2011 m. liepos 17 d., p. 10290), kuris įsigaliojo 2011 m. liepos 18 dieną. *Ceseda* L. 621-1 straipsnis nebuvo pakeistas.

Baudžiamojo proceso kodeksas

- 16 Baudžiamojo proceso kodekso redakcijos, galiojusios klostantis bylos faktinėms aplinkybėms, 62-2 straipsnyje nustatyta:

„Laikinas sulaikymas yra kardomoji priemonė, kurią, prižiūrint teismui, savo sprendimu skiria kriminalinės policijos pareigūnas ir kuria užtikrinama, kad laikinai sulaikytas asmuo, dėl kurio yra vienas ar daugiau pagrindų įtarti, jog jis padarė ar bandė padaryti nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, už kurį baudžiama laisvės atėmimo bausme, laikomas tyrėjų žinioje.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 17 2011 m. birželio 24 d. Mezon Alforte (Prancūzija) policija viešosiose vietose tikrino asmenų tapatybę. Vienas tikrinant apklaustas asmuo teigė esąs Aleksandras Achughbaban, gimęs 1990 m. liepos 9 d. Armėnijoje.
- 18 Pagal policijos surašytą protokolą A. Achughbaban taip pat teigė esąs Armėnijos pilietis. Tačiau jis neigia padaręs tokį pareiškimą.

- 19 Įtartas padaręs baudžiamąjį nusižengimą, nustatytą *Ceseda* L 621-1 straipsnyje, ir jį tęsiantis, A. Achughbabian buvo laikinai sulaikytas.
- 20 Išsamiau išnagrinėjus A. Achughbabian padėtį buvo nustatyta, kad suinteresuotasis asmuo į Prancūziją atvyko 2008 m. balandžio 9 dieną ir padavė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje. Tačiau 2008 m. lapkričio 28 d. jo prašymas buvo atmestas, o 2009 m. sausio 27 d. Uazos slėnio (Val-d'Oise) prefektas šį atmetimą patvirtino įsakymu per vieną mėnesį išvykti iš Prancūzijos teritorijos; apie šį įsakymą A. Achughbabian buvo pranešta 2009 m. vasario 14 dieną.
- 21 2011 m. birželio 25 d. Marnos slėnio (Val-de-Marne) prefektas patvirtino įsakymą deportuoti ir įsakymą skirti administracinį sulaikymą ir apie juos pranešė A. Achughbabian.
- 22 2011 m. birželio 27 d. Kretėjaus *tribunal de grande instance* laisvių ir sulaikymo teisėjas, į kurį buvo kreiptasi remiantis *Ceseda* L. 552-1 straipsniu, kad būtų pratęstas 48 valandų suėmimo terminas, priėmė nutartį pratęsti šį terminą ir atmetė A. Achughbabian prieštaravimus dėl jam taikyto laikino sulaikymo teisėtumo.
- 23 Vienas iš minėtų prieštaravimų buvo pateiktas remiantis 2011 m. balandžio 28 d. Sprendimu *El Dridi* (C-61/11 PPU, Rink. p. I-3015), kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, jog Direktyva 2008/115 draudžia tokį valstybės narės teisės aktą, kuriame numatyta skirti laisvės atėmimo bausmę neteisėtai esančiam trečiosios šalies piliečiui vien dėl tos priežasties, kad jis šios valstybės teritorijoje be pateisinamos priežasties gyvena pažeisdamas įpareigojimą per nustatytą terminą iš jos išvykti. A. Achughbabian manymu, iš šio sprendimo matyti, kad *Ceseda* L. 621-1 straipsnyje nustatyta laisvės atėmimo bausmė neatitinka Sąjungos teisės. Atsižvelgiant į šį neatitikimą ir taisyklę, pagal kurią laikino sulaikymo priemonę galima skirti tik esant įtarimui, jog

buvo padarytas baudžiamasis nusižengimas, už kurį gali būti skiriama laisvės atėmimo bausmė, šioje byloje vykdoma procedūra yra neteisėta.

24 2011 m. birželio 28 d. A. Achughbabian dėl Kretėjaus *Tribunal de grande instance* laisvių ir sulaikymo teisėjo nutarties padavė apeliacinį skundą Paryžiaus apeliaciniam teismui (*Cour d'appel de Paris*). Šis teismas konstatavo, kad A. Achughbabian yra Armėnijos pilietis, kuris buvo laikinai sulaikytas, vėliau suimtas dėl neteisėto gyvenimo šalyje ir kuris teigia, kad *Ceseda* L. 621-1 straipsnis neatitinka Direktyvos 2008/115, kaip ji aiškinama minėtame Sprendime *El Dridi*.

25 Tokiomis aplinkybėmis *Cour d'appel de Paris* nusprendė atidėti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar, atsižvelgiant į direktyvos [2008/115/EB] taikymo sritį, ji draudžia tokią nacionalinės teisės nuostatą, kaip [*Ceseda*] L. 621-1 straipsnis, kurioje numatyta laisvės atėmimo bausmė trečiosios šalies piliečiui vien todėl, kad jis į nacionalinę teritoriją atvyko neteisėtai ar neteisėtai joje gyvena?“

26 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas panaikino A. Achughbabian suėmimą.

27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymu paskirta kolegija išnagrinėjo klausimą dėl būtinybės šią bylą nagrinėti pagal Procedūros reglamento 104b straipsnyje numatytą pagreitintą procedūrą. Paskirta kolegija, susipažinusi su generalinio advokato nuomone, nusprendė šį prašymą atmesti.

Dėl prejudicinio klausimo

- 28 Visų pirma pažymėtina, kad Direktyva 2008/115 susijusi tik su trečiųjų šalių piliečių, neteisėtai esančių valstybės narės teritorijoje, grąžinimu ir ja nesiekama suderinti visų nacionalinių norminių aktų, susijusių su užsieniečių buvimu. Taigi šia direktyva nedraudžiama pagal valstybės narės teisę neteisėtą buvimą kvalifikuoti kaip „baudžiamąjį nusižengimą“ ir numatyti baudžiamosios teisės sankcijas, siekiant atgrasinti nuo tokio nacionalinių norminių aktų, reglamentuojančių buvimą šalyje, pažeidimo ir už jį nubausti.
- 29 Direktyva 2008/115 nustatyti bendri standartai ir tvarka yra susiję tik su sprendimų grąžinti priėmimu ir jų vykdymu, taip pat pažymėtina, jog ši direktyva nedraudžia sulaikyti trečiosios šalies piliečio siekiant išsiaiškinti, ar jis teisėtai yra valstybės teritorijoje.
- 30 Šią išvadą patvirtina minėtos direktyvos 17 konstatuojamoji dalis, iš kurios matyti, kad trečiųjų šalių piliečių, kurie įtariamai neteisėtai esantys valstybėje narėje, pirminio sulaikymo sąlygos reglamentuojamos nacionalinės teisės aktais. Be to, kaip pažymėjo Prancūzijos vyriausybė, jei valstybės narės negalėtų taikyti tokios laisvės atėmimo priemonės kaip laikinas sulaikymas, kad būtų neleista asmeniui, kuris įtariamai neteisėtai esantis šalyje, pasislėpti dar prieš išsiaiškinant jo padėtį, būtų pažeistas Direktyvos 2008/115 tikslas – veiksmingai grąžinti neteisėtai šalies teritorijoje esančius trečiųjų šalių piliečius.
- 31 Šiuo klausimu pažymėtina, jog kompetentingos institucijos turi turėti tam tikrą, nors ir trumpą, bet protingą laikotarpį, kad galėtų identifikuoti tikrinamą asmenį ir ištirti duomenis, siekdamos nustatyti, ar šis asmuo yra trečiosios šalies pilietis, neteisėtai esantis valstybės teritorijoje. Jei atitinkamas asmuo nebendradarbiauja, gali būti sunku nustatyti jo vardą, pavardę ir pilietybę. Taip pat gali būti sudėtinga patikrinti ir

paties neteisėto buvimo šalyje faktą, ypač kai tikrinamas asmuo remiasi prieglobsčio prašytojo ar pabėgėlio statusu. Šiuo atveju kompetentingos institucijos, siekdamos nepažeisti Direktyvos 2008/115 tikslo, kuris buvo nurodytas pirmesniame punkte, turi veikti apdairiai ir be atidėliojimų nuspręsti, ar tikrinamas asmuo valstybės teritorijoje yra teisėtai. Jeigu nustatoma, kad asmuo valstybės teritorijoje yra neteisėtai, šios institucijos, remdamosi minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalimi ir nepažeisdamos joje nustatytų išimčių, turi priimti sprendimą grąžinti.

32 Nors iš to, kas išdėstyta pirma, matyti, kad Direktyva 2008/115 nedraudžia nei tokių nacionalinės teisės aktų, kaip *Ceseda* L. 621-1 straipsnis, pagal kurį neteisėtas trečiosios šalies piliečio buvimas šalyje kvalifikuojamas kaip baudžiamasis nusizengimas ir skiriamos baudžiamosios teisės bausmės, įskaitant laisvės atėmimo bausmę, siekiant jį užkardyti, nei trečiosios šalies piliečio sulaikymo, siekiant nustatyti, ar jis šalyje yra teisėtai, toliau reikia išnagrinėti, ar ši direktyva nedraudžia tokių teisės aktų, kaip *Ceseda* L. 621-1 straipsnis, pagal kurį įgyvendinant direktyvoje nustatytą grąžinimo procedūrą gali būti skirta laisvės atėmimo bausmė.

33 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau buvo pažymėjęs, kad nors iš principo baudžiamosios teisės aktai ir baudžiamojo proceso nuostatos priklauso valstybių narių kompetencijai, šią teisės sritį gali paveikti Sąjungos teisė. Iš to matyti, kad, nepaisant aplinkybės, jog nei pagal EB 63 straipsnio pirmos pastraipos 3 punkto b dalį – nuostatą, kuri perkelta į SESV 79 straipsnio 2 dalies c punktą, – nei pagal Direktyvą 2008/115, be kita ko, priimtą šios EB sutarties nuostatos pagrindu, nepašalinama valstybių narių kompetencija skirti baudžiamosios teisės sankcijas nelegalios imigracijos srityje, šioje srityje jos privalo priimti tokius teisės aktus, kad būtų laikomasi Sąjungos teisės. Šios valstybės negali taikyti tokių teisės aktų, nors ir baudžiamosios teisės srityje, dėl kurių gali kilti pavojus, kad nebus įgyvendinti minėta direktyva siekiami tikslai ir ji neteks

savo veiksmingumo (minėto Sprendimo *El Dridi* 53–55 punktai ir jame cituojama teismo praktika).

- ³⁴ Siekiant atsakyti į klausimą, ar Direktyva 2008/115 draudžia dėl tų pačių priežasčių, kurias Teisingumo Teismo išvardijo minėtame Sprendime *El Dridi*, tokią teisės nuostatą, kaip *Ceseda* L. 621-1 straipsnis, pirmiausia konstatuoti, kad ieškovo pagrindinėje byloje padėtis atitinka tą, apie kurią kalbama šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje.
- ³⁵ Iš bylos medžiagos ir iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo atsakymo į Teisingumo Teismo prašymą pateikti paaiškinimus matyti, kad apie įsakymą išvykti iš Prancūzijos teritorijos, kuriuo nustatomas vieno mėnesio terminas išvykti savanoriškai, A. Achughbabian buvo pranešta 2009 m. vasario 14 d. ir kad jis šio įsakymo neįvykdė. Kadangi šis sprendimas grąžinti 2011 m. birželio 24 d. – šią dieną A. Achughbabian buvo patikrintas ir laikinai sulaikytas – nebegaliojo, 2011 m. birželio 25 d. buvo priimtas naujas sprendimas grąžinti, tačiau šį kartą kaip įsakymas deportuoti nenustatant termino savanoriškai išvykti iš šalies. Darytina išvada, kad neatsižvelgiant į klausimą, ar ieškovo pagrindinėje byloje padėtis turi būti prilyginama asmens, kuris nesilaikė pareigos grįžti į savo šalį per nustatytą terminą savanoriškai išvykti, arba asmens, dėl kurio priimtas sprendimas grąžinti nenustatius termino savanoriškai išvykti, padėčiai, šiai padėčiai bet kuriuo atveju taikoma Direktyvos 2008/115 8 straipsnio 1 dalis, todėl kyla šiame straipsnyje nustatyta suinteresuotosios valstybės narės pareiga imtis visų būtinų priemonių, kad įvykdytų sprendimą grąžinti, tai yra fiziškai išvežti atitinkamą asmenį iš minėtos valstybės narės, kaip tai numatyta šios direktyvos 3 straipsnio 5 punkte.
- ³⁶ Toliau pažymėtina, kaip aiškiai matyti iš Direktyvos 2008/115 8 straipsnio 1 ir 4 dalių, kad jose vartojamos sąvokos „priemonės“ ir „priverstinės priemonės“ reiškia bet kokius veiksmus, kuriais atitinkamas asmuo veiksmingai ir laikantis proporcingumo grąžinamas. Minėtos direktyvos 15 straipsnyje nustatyta, kad atitinkamo asmens

sulaikymas leidžiamas tik siekiant parengti ir įvykdyti išsiuntimą, o laisvės apribojimo terminas negali viršyti šešių mėnesių. Papildomas dvylikos mėnesių laikotarpis gali būti nustatytas tik tais atvejais, kai sprendimas grąžinti neįvykdomas per šešis mėnesius dėl to, kad suinteresuotasis asmuo nepakankamai bendradarbiauja arba vėluojama gauti reikiamus dokumentus iš trečiųjų šalių.

37 Akivaizdu, kad laisvės atėmimo bausmės skyrimas ir vykdymas vykdamas Direktyvoje 2008/115 nustatytą grąžinimo procedūrą nepadaeda įgyvendinti išsiuntimo, kurio siekiama šia procedūra, būtent fiziškai išvežti atitinkamo asmens iš atitinkamos valstybės narės. Taigi tokia bausmė nėra „priemonė“ arba „priverstinė priemonė“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/115 8 straipsnį.

38 Pagaliau neginčijama, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą nacionalinės teisės aktą, kuriame numatyta laisvės atėmimo bausmė kiekvienam vyresniam kaip aštuoniolikos metų trečiosios šalies piliečiui, kuris praėjus trijų mėnesių laikotarpiui nuo jo atvykimo į Prancūzijos teritoriją neteisėtai yra Prancūzijoje, gali būti skirtas įkalinimas, nors pagal bendras Direktyvos 2008/115 6, 8, 15 ir 16 straipsniuose nustatytus standartus ir tvarką pirmenybė turi būti teikiama tokio trečiosios šalies piliečio grąžinimo procedūrai, o griežčiausia laisvės atėmimo priemonė, kuri gali būti jam taikoma, yra sulaikymas.

39 Todėl tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, gali tapti kliūtimi taikyti Direktyvoje 2008/115 nustatytus bendrus standartus ir tvarką ir dėl jų grąžinimas gali užsitęsti, taigi jais, kaip ir byloje, kurioje buvo priimtas minėtas Sprendimas *El Dridi*, nagrinėjais teisės aktais, pažeidžiamas minėtos direktyvos veiksmingumas.

40 Pirma padarytos išvados nepaneigia nei Prancūzijos vyriausybės nurodyta aplinkybė, kad pagal teisėsaugos institucijoms išsiųstus aplinkraščius nagrinėjamuose nacionalinės teisės aktuose nustatytos bausmės, išskyrus atvejus, kai asmuo be neteisėto buvimo šalyje padarė dar ir kitą baudžiamąjį nusižengimą, retai skiriamos, nei tai, kad, kaip taip pat nurodė ši vyriausybė, A. Achughbabian minėtos bausmės nebuvo skirtos.

41 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad trečiųjų šalių piliečiams, kurie be neteisėto buvimo šalyje padarė vieną ar daugiau kitų baudžiamųjų nusižengimų, pagal Direktyvos 2008/115 2 straipsnio 2 dalies b punktą ši direktyva gali būti netaikoma. Tačiau joks Teisingumo Teismui pateiktas bylos dokumentas nesuteikia pagrindo manyti, kad A. Achughbabian be neteisėto buvimo Prancūzijos teritorijoje padarė dar ir kitą baudžiamąjį nusižengimą. Todėl ieškovo pagrindinėje byloje padėčiai negalima netaikyti Direktyvos 2008/115, nes akivaizdu, kad jos 2 straipsnio 2 dalies b punktas, nepanaikinant šios direktyvos tikslo ir privalomojo poveikio, negali būti aiškinamas taip, jog valstybės narės gali teisėtai netaikyti šioje direktyvoje nustatytų bendrų standartų ir tvarkos trečiųjų šalių piliečiams, kurių padarytas vienintelis pažeidimas yra neteisėtas buvimas šalyje.

42 Kiek tai susiję su ta aplinkybe, kad A. Achughbabian iki šiol nebuvo baustas laisvės atėmimo bausme ir bauda pagal *Ceseda* L. 621-1 straipsnį, pažymėtina, kad įsakymas deportuoti buvo priimtas remiantis pagal minėtą straipsnį konstatuotu baudžiamuoju nusižengimu – neteisėtu buvimu šalyje – ir kad dėl šio pažeidimo, neatsižvelgiant į Prancūzijos vyriausybės minėtų aplinkraščių turinį, gali būti skirtos minėtos bausmės. Todėl *Ceseda* L. 621-1 straipsnis, taip pat klausimas dėl jo atitikties Sąjungos teisei yra svarbūs pagrindinėje byloje, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir Prancūzijos vyriausybė neminėjo nei kad byla buvo nutraukta, nei,

apskritai kalbant, kad priimtas sprendimas, kuriuo būtų galutinai užkirstas kelias tolesniam A. Achughbabian persekiojimui.

- 43 Be to, panašiai, kaip buvo priminta šio sprendimo 33 punkte, reikia atkreipti dėmesį į valstybių narių pareigą, kuri išplaukia iš ESS 4 straipsnio 3 dalies ir apie kurią buvo priminta minėto Sprendimo *El Dridi* 56 punkte, imtis visų reikalingų priemonių, kad būtų užtikrintas įsipareigojimų pagal Direktyvą 2008/115 vykdymas, ir susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, kurie trukdytų pasiekti minėtos direktyvos tikslus. Svarbu, kad taikytinos nacionalinės nuostatos nepažeistų tinkamo minėtoje direktyvoje nustatytų bendrų standartų ir tvarkos taikymo.
- 44 Pagaliau negalima sutikti su Vokietijos ir Estijos vyriausybių argumentais, kad Direktyvos 2008/115 8, 15 ir 16 straipsniai iš tiesų draudžia taikyti laisvės atėmimo bausmę įgyvendinant šiuose straipsniuose numatytą išsiuntimo iš šalies procedūrą, bet nedraudžia, kad valstybė narė trečiosios šalies piliečiui, kuris šalyje yra neteisėtai, skirtų laisvės atėmimo bausmę prieš išsiųsdama jį iš šalies pagal šioje direktyvoje nustatytą tvarką.
- 45 Šiuo klausimu pakanka konstatuoti, kad tiek iš valstybių narių lojalumo pareigos, tiek iš veiksmingumo reikalavimų, apie kuriuos priminta Direktyvos 2008/115 4 konstatuojamojoje dalyje, matyti, kad šios direktyvos 8 straipsnyje nustatyta valstybių narių pareiga, esant šio straipsnio 1 dalyje nustatytoms sąlygoms, taikyti išsiuntimą iš šalies turi būti vykdoma kuo skubiau. Akivaizdu, kad taip nebūtų, jei konstatavusi, jog trečiosios šalies pilietis šalyje yra neteisėtai, suinteresuotoji valstybė narė, prieš įgyvendindama sprendimą grąžinti arba net prieš priimdama tokį sprendimą, vykdytų baudžiamąjį persekiojimą ir prireikis skirtų laisvės atėmimo bausmę. Dėl tokių veiksmų išsiuntimas būtų atidėtas (minėto Sprendimo *El Dridi* 59 punktas) ir, be to, tokie veiksmai nėra nurodyti tarp Direktyvos 2008/115 9 straipsnyje nurodytų išsiuntimo iš šalies atidėjimo pateisinimų.

46 Nors iš pirma nurodytų svarstymų matyti, kad valstybės narės, kurioms taikoma Direktyva 2008/115, negali numatyti laisvės atėmimo bausmės trečiųjų šalių piliečiams, kurie neteisėtai yra jų teritorijoje, tais atvejais, kai jie, atsižvelgiant į šią direktyvą nustatytus bendrus standartus ir tvarką, turi būti išsiųsti, ir, siekiant parengti ir įvykdyti jų išsiuntimą, daugių daugiausia gali būti sulaikyti, tai nepanaikina valstybių narių teisės priimti ar palikti galioti nuostatas, prireikus – baudžiamąsias, reglamentuojančias situaciją, kai priverstinėmis priemonėmis nepavyko išsiųsti trečiosios šalies piliečio, kuris neteisėtai yra jų teritorijoje, ir nepažeidžiančias direktyvoje įtvirtintų principų ir jos tikslo (minėto Sprendimo *El Dridi*, 52 ir 60 punktai).

47 Atsižvelgiant į šią galimybę, reikia konstatuoti, kad į bylą įstojusių vyriausybių, pateikusių savo pastabas Teisingumo Teismui, nurodyta tezė, jog toks aiškinimas, kaip nurodytas pirma, panaikintų valstybių narių galimybę atgrasinti nuo neteisėto buvimo šalyje, nėra pagrįsta.

48 Konkrečiai kalbant, Direktyva 2008/115 nedraudžia, laikantis nacionalinių baudžiamojo proceso taisyklių ir pagrindinių teisių, trečiųjų šalių piliečiams, kuriems buvo taikoma šioje direktyvoje nustatyta grąžinimo procedūra ir kurie be pateisinamos priežasties negrįžti neteisėtai gyvena šios valstybės narės teritorijoje, skirti laisvės atėmimo bausmę.

49 Šiuo klausimu pažymėtina, kad taikant minėtas baudžiamojo proceso taisykles, skiriant ankstesniame punkte minėtas sankcijas, reikia laikytis pagrindinių teisių, o pirmiausia tų, kurios garantuojamos 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos Tarybos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

50 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirma, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, jog Direktyva 2008/115 turi būti aiškinama taip, kad:

- ji draudžia valstybės narės teisės nuostatą, pagal kurią neteisėtas buvimas šalyje užkardomas baudžiamosios teisės sankcijomis ir pagal kurią leidžiama trečiosios šalies piliečiui skirti laisvės atėmimo bausmę, nors šiam piliečiui, kuris minėtos valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai ir nesutinka savanoriškai išvykti iš šios šalies teritorijos, nebuvo taikytos nebuvo taikytos direktyvos 8 straipsnyje nustatytos priverstinės priemonės, ir jo, jei jis sulaikytas, kad būtų parengtas ir įvykdytas išsiuntimas, maksimalus sulaikymo terminas dar nėra pasibaigęs, ir
- nedraudžia, laikantis nacionalinių baudžiamojo proceso taisyklių ir pagrindinių teisių, trečiųjų šalių piliečiams, kuriems buvo taikoma šioje direktyvoje nustatyta grąžinimo procedūra ir kurie be pateisinamos priežasties negrįžti neteisėtai gyvena šios valstybės narės teritorijoje, skirti laisvės atėmimo bausmę.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

51 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse turi būti aiškinama taip, kad:

- **ji draudžia valstybės narės teisės nuostatą, pagal kurią neteisėtas buvimas šalyje užkardomas baudžiamosios teisės sankcijomis ir pagal kurią leidžiama trečiosios šalies piliečiui skirti laisvės atėmimo bausmę, nors šiam piliečiui, kuris minėtos valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai ir nesutinka savanoriškai išvykti iš šios šalies teritorijos, nebuvo taikytos direktyvos 8 straipsnyje nustatytos priverstinės priemonės ir jo, jei jis yra sulaikytas, kad būtų parengtas ir įvykdytas išsiuntimas, maksimalus sulaikymo terminas dar nėra pasibaigęs, ir**
- **ji nedraudžia valstybės narės teisės aktų, jei jais leidžiama trečiosios šalies piliečiui, kuriam taikyta šioje direktyvoje nustatyta grąžinimo procedūra ir kuris be pateisinamos priežasties negrįžti neteisėtai gyvena šios valstybės narės teritorijoje, skirti laisvės atėmimo bausmę.**

Parašai.